

Visuellt stöd

Tydliggörande pedagogik

Att visualisera är att göra uppgifter, tid, genomgångar, strukturer och information tydliga för ögat. En del elever kan ha svårt med den inre föreställningsförmågan – att se och förstå med tanken.

I skolan används till stor del verbal information och kommunikation vilket ger en hög belastning på förmågan att uppfatta, sortera, minnas, förstå och tolka det som sägs. Verbal information och kommunikation förutsätter en god föreställningsförmåga och språkförmåga. För många elever är det lätt att uppfatta strukturer, göra sig inre bilder av det som sägs, generalisera utifrån tidigare erfarenheter men för en del elever är detta svårare. De behöver då se vad som ska göras eller vad som förväntas. Den information och de instruktioner som skapar tydlighet för de flesta elever räcker inte riktigt till för alla elever. Syftet är att göra händelser, handlingar och situationer begripliga och därmed hanterbara.

Tydliggörande pedagogik är en modell/ett förhållningssätt som grundar sig på forskning om Autism. Upphovsman är Eric Schopler som på 60-talet la grunden för förhållningssättet. I dag används begreppet tydliggörande pedagogik ofta synonymt med att ge visuellt stöd, ett arbetsätt där man synliggör och konkretiserar information, instruktioner och kommunikation. Genom att använda visualiseringar i lärmiljön, kommunikationen, undervisningen och i skolans olika aktiviteter underlättar vi för eleverna att kommunicera, uppmärksamma, komma ihåg, tolka, bearbeta och förstå. Visualiseringar kan vara av olika typer som till exempel symboler, bilder, kroppsspråk, tecken, tidsstöd, tidslinjer, kommunikationsverktyg, uppmärkning och färger.

Målet med visuellt stöd och tydliggörande pedagogik är att skapa förutsättningar för eleven att bli delaktig och så självständig som möjligt i olika situationer och aktiviteter.

Nedsatt föreställningsförmågan och språklig medvetenhet kan försvåra i skolan, exempelvis:

- Svårt att förstå och föreställa sig vad som menas och vad man ska göra
- Svårt att reflektera, värdera och generalisera
- Svårt att föreställa sig en situation, uppgift eller aktivitet som man inte sett eller varit med om.
- Svårt att lista ut och uppfatta otydligt budskap/information/sociala skeenden

Man kan underlätta för eleven i skolan genom att:

- Erbjud valförslag med text/bild/symbol
- Visa modeller och förebilder av t.ex. arbeten och texter
- Erbjud tydlig visuell struktur över lektionen, dagen och veckan t.ex. med schema och kalender
- Använd kroppsspråk, mimik och tecken som stöd.
- Tydliggöra genom symbolsatta instruktioner/arbetsordningar steg för steg.
- Använd visuella tidsstöd
- Visa sammanhang och processer med hjälp av t.ex. film, diagram, tidslinje och tankekartor
- Förklara och samtala med hjälp av sociala berättelser och seriesamta

Varför använda visuellt stöd?

- stannar kvar till skillnad från tal som är flyktigt och försvinner så fort det sagts.
- kan ge tid för att tolka språk.
- kan hjälpa till att förbereda inför förändringar och övergångar.
- kan hjälpa personer att se vad det är du menar.
- hjälper alla elever
- kan hjälpa till att öka eleverna självständighet
- är flyttbart mellan olika platser och personer
- innehåller inte affekter
- är inte dömande
- kan hjälpa till att sänka stress och oro
- kan avlasta minnet

Inspiration från Kristin Wiens genom [Pedagog Malmö](#)

Fundera över nedanstående frågor. Kan eleven **se** svaren på dessa i skolans strukturer, scheman och instruktioner?

Vad?	Vad är det som ska göras?	När?	När ska den göras?
Var?	Var ska uppgiften/aktiviteten göras?	Varför?	Vad går den ut på? Motivation?
Med vem?	Ensam? Med vem/vilka?	Hur länge?	När tar det slut Tid?
Hur?	På vilket sätt? Hur mycket?	Sedan?	Vad ska ske när det är klart?

Genom utveckling och mognad hittar de flesta elever strategier för att få svar på de tydliggörande frågorna. För en del elever måste miljön tillgängliggöra svaren på dessa frågor. Det kan göras på många olika sätt utifrån elevens behov och utifrån vad det är som måste tydliggöras till exempel genom scheman, sociala manus, stöd för kommunikation, färgkodning, möblering och konkreta instruktioner.

Reflektera över den ledning och stimulans som erbjuds på skolan och fritidshemmet. Har skolan visuella strukturer som ger eleverna svar på de tydliggörande frågorna?

Läs mer:

Jenny Karlsson & Anna Morell *Elevdelaktighet i skolan med visuellt stöd som verktyg*, Gothia kompetens AB, 2023

Kritina Bähr *Psykisk hälsa i skolan*, Natur & Kultur, 2022

John Steinberg *Lärares kroppsspråk: ledarskap i klassrummet*, Gothia fortbildning, 2020

Bo Hejlskov Elvén & Anna Sjölund *Hantera Utvärdera Förändra*, Natur & Kultur, 2018

Anna Sjölund et al. *Autism och ADHD i skolan – handbok i tydliggörande pedagogik*, Natur & Kultur, 2017

Övrigt:

Projekt [Visualisera mera](#) av Kompetenscentrum språk och kommunikation, Elevhälsan, Umeå kommun 2019
[Studiepaket NPF](#). Specialpedagogiska skolmyndigheten